

॥ सा विद्या या विमुक्तये ॥

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

'ज्ञानतीर्थ', विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१ ६०६ (महाराष्ट्र राज्य) भारत

SWAMI RAMANAND TEERTH MARATHWADA UNIVERSITY, NANDED

'Dnyanteerth', Vishnupuri, Nanded - 431 606 (Maharashtra State) INDIA

Established on 17th September, 1994, Recognized By the UGC U/s 2(f) and 12(B), NAAC Re-accredited with 'B++' grade

Fax : (02462) 215572

Academic-1 (BOS) Section

website: srtmun.ac.in

Phone: (02462)215542

E-mail: bos@srtmun.ac.in

मानवविज्ञान विद्याशाखे अंतर्गत राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार पदव्युत्तर स्तरावरील प्रथम वर्षाचे अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून लागू करण्याबाबत.

परिपत्रक

संदर्भ:- १. जा.क्र.शै-१/एनईपी२०२०/मानवविज्ञान-अक्र-/२०२३-२४/१३२ दिनांक ०६/०७/२०२३.

२. जा.क्र.शै-१/एनईपी२०२०/मानवविज्ञान-अक्र-/२०२३-२४/१२९ दिनांक ३०/०६/२०२३.

या परिपत्रकान्वये सर्व संबंधितांना कळविण्यात येते की, संदर्भीय परिपत्रकान्वये दिनांक १६ जून २०२३ रोजी संपन्न झालेल्या मा. विद्यापरिषदेच्या बैठकीतील एनवेळचा विषय क्र. ०७/५६-२०२३ अन्वये मान्यता दिल्यानुसार मानवविज्ञान विद्याशाखे अंतर्गत राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार अभ्यासक्रम शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून लागू करण्यात आलेले आहेत. तथापी वरील संदर्भीय परिपत्रक १ व २ अन्वये प्रकाशित केलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये अभ्यासमंडळानी किरकोळ दुरुस्ती करून अभ्यासक्रम सादर केले आहेत. त्यानुसार दुरुस्तीसह खालील अभ्यासक्रम लागू करण्यात येत आहेत.

1. M. A. Marathi I year (Affiliated Colleges)
2. M. A. Urdu I year (Affiliated Colleges)
3. M. A. Public Administration I year (Affiliated Colleges)

सदरील परिपत्रक व अभ्यासक्रम प्रस्तुत विद्यापीठाच्या www.srtmun.ac.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत. तरी सदरील बाब ही सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून द्यावी, ही विनंती.

'ज्ञानतीर्थ' परिसर,
विष्णुपुरी, नांदेड - ४३१ ६०६.
जा.क्र.:शैक्षणिक-१/परिपत्रक/एनईपीपीजी/मानवविज्ञानअक्र/
२०२३-२४/२३८
दिनांक : २२.०८.२०२३.

आपली विश्वासू
C. J. J.
सहा कुलसचिव
शैक्षणिक (१-अभ्यासमंडळ) विभाग

प्रत माहिती व पुढील कार्यवाहीस्तव :

- १) मा. अधिष्ठाता, मानवविज्ञान विद्याशाखा, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- २) मा. संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ यांचे कार्यालय, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ३) मा. प्राचार्य, सर्व संबंधित महाविद्यालये, प्रस्तुत विद्यापीठ.
- ४) सिस्टम एक्सपर्ट, शैक्षणिक विभाग, प्रस्तुत विद्यापीठ. यानां देवून कळविण्यात येते की, सदरील परिपत्रक विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात यावे.

**SWAMI RAMANAND TEERTH
MARATHWADA UNIVERSITY, NANDED - 431 606**

**(Structure and Syllabus of Two Year Multidisciplinary Degree
Program with Multiple Entry and Exit Option)**

**TWO YEAR MASTER DEGREE PROGRAMME IN
MARATHI (AFFILIATED COLLEGE)**

Major in **MARATHI**

Under the Faculty of Humanities

Effective from Academic year 2023 – 2024
(As per NEP-2020)

Forward by the Dean, Faculty of Humanities

From the Desk of Dean

NEP 2020 proposes a new and forward-looking vision for India's Higher Education System through quality universities and colleges. Its key is in the curriculum and its practical implementation.

The curriculum must be exciting, relevant, and regularly updated to align with the latest knowledge requirements and meet specified learning outcomes. High-quality pedagogy is necessary to impart the curricular material to students successfully; pedagogical practices determine the learning experiences provided to students, thus directly influencing learning outcomes. The assessment methods must be scientific, designed to improve learning continuously test the knowledge application.

The university's proper framing and development of syllabi will result in the upbringing and nourishment of multidisciplinary and holistic citizens. Emphasis is on outcome-based learning. Every course has well-defined objectives and outcomes. The assessment guidelines also provide clarity and precision to the vision behind prescribing the particular course content.

NEP foresees more vibrant, socially engaged, cooperative communities and a happier, cohesive, cultured, productive, innovative, progressive, and prosperous nation. The introduction of Research Methodology and ethics will widen the vision and broaden the perspectives of the learners.

Introducing Case Studies and Field Projects has created a unique opportunity for the higher education institute to bridge the gap between the academia, industry and the community NEP believes effective learning requires a comprehensive approach that involves an appropriate curriculum, engaging pedagogy, continuous formative assessment, and adequate student support.

We are sure that the Postgraduate centres of this university and its affiliated colleges will implement the course effectively and successfully, resulting in a healthy and more creative academic ambience.

Prof. Ajay Tengse,

Dean, Faculty of Humanities,

Dr. Vikas Sukale,

Asso. Dean, Faculty of Humanities,

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded.

From Desk of Chairman, Board of Studies of the Subject Marathi

प्रास्ताविक :

'राष्ट्रीय शिक्षण धोरण २०२०' नुसार मराठी पदव्युत्तर वर्गाचा नव्या प्रारूपाप्रमाणे अभ्यासक्रम देतांना काही मूलभूत प्रश्न आपल्यासमोर आहेत. मराठी भाषा,साहित्य,संस्कृती व संशोधन या दृष्टीने हा अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांना नेमके काय देणार आहे? समकालातील संकोचत चाललेल्या रोजगाराच्या संधी,माध्यमांच्या वाढत्या पसान्यात मराठी भाषेचे अस्तित्व,मानवी मूल्यांची पडझड होतांनाच्या काळात साहित्याची भूमिका, संवेदनशील,अभिरूची संपन्न व्यक्तिमत्व घडवण्यात भाषा व साहित्याचा वाटा काय, रोजगाराभिमुख कौशल्याच्या दृष्टीने मराठी भाषेची वाटचाल कोणत्या दिशेने आहे, व्यावहारिक उपयोजनाच्या दृष्टीने मराठी भाषेचे स्थान काय असणार आहे, मराठी भाषकांनी केवळ साहित्याचाच अभ्यास करणे अपेक्षित आहे का ?,भाषेच्या दृष्टीने अभ्यास करणे दुर्लक्षिले जात आहे का?,मराठी भाषा व साहित्याची संशोधने कशी व कोणत्या दिशेने होणे अपेक्षित आहे, मराठी भाषा व साहित्याची संशोधने अधिक दर्जेदार होण्यासाठी कोणत्या संशोधन पद्धती विकसित केल्या पाहिजेत?अशा अनेक बाबींचा विचार मनात येतो. मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळण्यासाठीचा संघर्ष आपल्या समोर आहेच.ती ज्ञानभाषा व्हावी म्हणून मराठी माणसाचे असलेले स्वप्न. त्या स्वप्नाचे काय होणार? असे असंख्य प्रश्न समोर असताना व मराठी विषयाचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे भवितव्य लक्षात घेऊन या पैकी किती प्रश्नांची समाधानकारक उत्तरे यातून मिळतील हा वास्तव विचार समोर ठेऊन या अभ्यासक्रमाकडे पाहावे लागेल.

मराठी प्रदेश व जागतिक पातळीवर असणारे मराठीचे स्थान लक्षात घेता असे विचार मनात येणे स्वाभाविक आहे. पदवी स्तरापर्यंत मराठी भाषेचे अध्ययन करून येणारा विद्यार्थी लक्षात घेऊन अभ्यासक्रमात विविधांगी घटक समाविष्ट करणे आवश्यक आहे. ही बाब समोर ठेऊन आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास ,साहित्य प्रकारांचा व साहित्य प्रवाहांचा अभ्यास, मराठी सत्यशोधकी साहित्य, मराठी साहित्य आणि हैदराबाद मुक्तिसंग्राम, मराठी व्याकरण, प्रमाण मराठी लेखनाचे नियम व मुद्रित शोधन, मराठी भाषा- साहित्य व नियतकालिके, भाषिक कौशल्य आणि रोजगाराच्या संधी, एका लेखकाचा अभ्यास, लोकसाहित्य, रसास्वाद: नाटक व चित्रपट, भारतीय कला: चित्र, शिल्प व संगीत, भाषा व साहित्य संशोधनाच्या पद्धती,भाषिक दृष्ट्या- वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञान, तौलनिक साहित्य, समीक्षा विचार, सौंदर्यशास्त्र, मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी. अशा अनेकविध अभ्यासपत्रिकांचा समावेश केला आहे.

भाषा ही केवळ एक विषय म्हणून महत्त्वाची नसून ती कला साहित्य व संस्कृतीची संवाहक आहे. एवढेच नाही तर साहित्याने मानवी जीवन, समाज, संस्कृती अभिवृद्धीत केलीआहे.हे सर्व लक्षात घेऊन एम ए मराठीच्या मुख्य विषयात तीन अभ्यास पत्रिकांचा समावेश केला आहे.

वैकल्पिक विषयात सूचवलेल्या विषयापैकी एक अभ्यासपत्रिका देऊन विद्यार्थी/अभ्यासक यांच्यामध्ये संशोधनवृत्ती निर्माण व्हावी म्हणून भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती या अभ्यास पत्रिकेचा समावेश केला आहे. त्याचप्रमाणे अभ्यास व संशोधनाला पूरक अशा कृतिशील उपक्रमात वेगवेगळ्या क्षेत्रातील वैशिष्ट्यपूर्ण व्यक्तिमत्त्वाच्या मुलाखती व जीवनाच्या वेगवेगळ्या क्षेत्रात प्रचलित असणाऱ्या व काळाच्या ओघात लुप्त होऊ

पाहणाऱ्या शब्दांचे संकलन या हेतूने फिल्ड प्रोजेक्ट अंतर्भूत केला आहे. स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ मराठवाड्याच्या प्रदेशाचे प्रतिनिधित्व करते त्या दृष्टीने हैद्राबाद मुक्ती संग्रामाच्या संदर्भातील अनेक महत्त्वपूर्ण विषयावर कृती प्रकल्प सूचवले आहेत. विद्यार्थ्यांना समकाल सन्मुख करणारी उद्दिष्टे आणि त्यांना कृतिप्रवण करून साधावयाची फलनिष्पत्ती यांचा समन्वय प्रस्तुत अभ्यासक्रमात घडवून आणण्याचा यथाशक्ती प्रयत्न आम्ही केला आहे.

एकंदरीत प्रस्तुत अभ्यासक्रमात

- साहित्य व कलेबद्दलची अभिरुची
- सर्जनात्मक लेखनाचे सूचन
- मराठी भाषेच्या दृष्टीने असणारी व्यावहारिक कौशल्ये
- मराठीची भाषिक कौशल्ये
- माध्यमातील लेखन व संवाद कौशल्य
- भाषा व साहित्य संशोधनाची दृष्टी
- मराठीतील सर्जनात्मक लेखन व संवर्धन
- समकाळातील विविध रोजगाराची क्षेत्रे लक्षात घेऊन त्याला पूरक असणाऱ्या अभ्यास घटकांचा समावेश
- मराठी भाषा, साहित्य, समाज व संस्कृतीचा तुलनात्मक अभ्यास
- भाषिक संशोधने इत्यादी

अनेक घटकांना या अभ्यासक्रमातून स्पर्श करता येईल असा आशावाद आहे आणि त्या दृष्टीने काही फलित झाल्यास ते भाषा, साहित्य, समाज, संस्कृती व विद्यार्थ्यांचे हित या दृष्टीने मोलाचे ठरेल अशी अपेक्षा आहे.

मा. मा. जाधव

अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ

स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Members of the Board of Studies in the subject of Marathi

under the faculty of Humanities

Sr No	Name of the Member	Designation	Address with mail id	Contact No.
1	डॉ. माधवराव मारोतराव जाधव	अध्यक्ष	हु. बहिर्जी स्मारक महाविद्यालय, वसमत akshargatha@gmail.com	9422874336
2	डॉ. पी. विठ्ठल	सदस्य	भाषा, वाङ्मय व संस्कृती संकुल, स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड p.vitthal75@gmail.com	9850241332
3	डॉ. पृथ्वीराज भास्करराव तौर	सदस्य	भाषा, वाङ्मय व संस्कृती संकुल, स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ नांदेड prtviraj@srtmun.ac.in	9423274565
4	डॉ. संजय प्रकाश बालाघाटे	सदस्य	माधवराव पाटील महाविद्यालय, पालम balaghate.s@rediffmail.com	9960696667
5	डॉ. विश्वाधार रामराव देशमुख	सदस्य	यशवंत महाविद्यालय, नांदेड vishvadharm@gmail.com	9860240278
6	डॉ. सर्जेराव भीमराव रणखोंब	सदस्य	देगलूर महाविद्यालय, देगलूर sbrankhamb@gmail.com	9422533667
7	डॉ. कमलाकर देवीदासराव चव्हाण	सदस्य	श्री योगानंद स्वामी महाविद्यालय, वसमत kamlakarchavan8@gmail.com	9421381350
8	डॉ. विजयकुमार शिवदास ढोले	सदस्य	संजीवनी महाविद्यालय, चापोली ता. चाकूर जि. लातूर dholevijay77@gmail.com	9975471574
9	डॉ. कांत वसंतराव जाधव	सदस्य	पं. दीनदयाल उपाध्याय महाविद्यालय, देवणी, जि लातूर drkantjadhav@gmail.com	9850189989
10	डॉ. रणधीर श्रीमंत शिंदे,	सदस्य	मराठी विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर randhirshinde76@gmail.com	9890913031
11	डॉ. माधव राघोजी जाधव	सदस्य	नारायणराव वाघमारे महाविद्यालय, आखडा बाळापूर ता. कळमनुरी जि. हिंगोली mrjadhav1995@gmail.com	9423439991

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities, Major in MARATHI

Post Graduate First Year Program

Credit Framework of Two-Year PG Program for the faculty of Humanities

Year & Level 1	Sem. 2	Major Subject		RM 5	OJT / FP 6	Research Project 7	Credits 9	Total Credits 10
		(DSC) 3	(DSE) 4					
1	1	HMARC 501 आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्यपूर्व काळ) (4 Cr) HMARC 502 वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञान (4 Cr) HMARC 503 साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित व ग्रामीण (4 Cr)	Elective HMARE 501 मराठवाड्याचे मराठी साहित्य (स्वातंत्र्योत्तर काळ) (4 Cr) OR HMARE 502 लोकसाहित्य (4 Cr) OR HMARE 503 रसास्वाद : नाटक, चित्रपट (4 Cr)	Research Methodology HMARR 501 भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती (4 Cr)	--	---	20	40
	2	HMARC 551 आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्योत्तर काळ) (4 Cr) HMARC 552 मराठी व्याकरण (4 Cr) HMARC 553 साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : स्त्रीवादी आणि आदिवासी (4 Cr)	Elective HMARE 551 वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास : वैचारिक (4 Cr) OR HMARE 552 बालकुमार साहित्य (4 Cr) OR HMARE 553 भारतीय कला : चित्र, शिल्प व संगीत (4 Cr)	---	Field Project HMARF 551 साहित्यिक, प्रकाशक, संपादक, व्याकरणकार, मुद्रितशोधक इ. यांच्या मुलाखती, कृषिसाधनांचे, बोली शब्दांचे संकलन, फलक लेखनातील त्रुटी व दुरुस्ती (4 Cr)	--	20	

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities, Major in MARATHI

Post Graduate Second Year Program

With effect from Academic year 2024-2025

Credit Framework of Two-Year PG Program for the faculty of Humanities

Exit option: PG Diploma (after three year Degree)								
	3	HMARC 601 एका लेखकाचा अभ्यास : भास्कर चंदनशिव (4 Cr) HMARC 602 समीक्षाविचार व सौंदर्यशास्त्र (4 Cr) HMARC 603 तौलनिक साहित्य (4 Cr)	Elective HMARE 601 मराठी साहित्य आणि नियतकालिके (4 Cr) OR HMARE 602 मराठी सत्यशोधकी साहित्य (4 Cr) OR HMARE 603 भाषिक कौशल्ये आणि रोजगाराच्या संधी (4 Cr)	--		Research Project (Field Survey) HMARR 601 दोन : भाषा, साहित्यिक, साहित्यकृती, संस्कृती यांचे संशोधनप्रकल्प. एका कलाकृतीची समीक्षा, कलाकृतीच्या निर्मितीप्रक्रिये-संबंधीचा संशोधन प्रकल्प (4 Cr)	20	40
	4	HMARC 651 मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (4 Cr) HMARC 652 मराठी साहित्य आणि हैदराबाद मुक्तिसंग्राम (4 Cr) HMARC 653 वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास : कविता व कादंबरी (2 Cr)	Elective HMARE 651 लिंगभाव आणि मराठी साहित्य (4 Cr) OR HMARE 652 साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त निवडक कलाकृतींचा अभ्यास (4 Cr) OR HMARE 653 लेखनविषयक नियम व मुद्रितशोधन (4 Cr)	---		Research Project HMARR 651 हैदराबाद मुक्तिसंग्रामातील स्वातंत्र्य सैनिकांच्या चरित्राचा अभ्यास, मुलाखती, हैदराबाद मुक्तिसंग्राम लढ्यातील स्थळ वर्णने, हैदराबाद मुक्तिसंग्रामाचे मराठी साहित्यातील चित्रण, कलाकृतीतील संस्कृती चित्रणाचा संशोधन प्रकल्प, कविता, कादंबरीचा आशय व भाषिकदृष्ट्या शोधप्रकल्प इ. (6 Cr)	20	
Total Credits		46	16	04	04	10	80	

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme of Semester I (Level 6)

Teaching Scheme

	Course Code	Course Name	Credits Assigned			Teaching Scheme (Hrs./ week)		
			Theory	Practical	Total	Theory	Practical	Total
Major	HMARC 501	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्यपूर्व काळ)	04	--	04	04	----	04
	HMARC 502	वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञान	04	---	04	04	----	04
	HMARC 503	साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित व ग्रामीण	04	--	04	04	---	04
Major -Electives	HMARE 501	मराठवाड्याचे मराठी साहित्य किंवा	04	--	04	04	---	04
	HMARE 502	लोकसाहित्य किंवा						
	HMARE 503	रसास्वाद : नाटक, चित्रपट						
Research Methodology	HMARR 501	भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती	04	----	04	04	-----	04
Total Credits			20	--	20	20	---	20

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate - First Year Programme, Semester II (Level 6)

Teaching Scheme

	Course Code	Course Name	Credits Assigned			Teaching Scheme (Hrs./ week)		
			Theory	Practical	Total	Theory	Practical	Total
Major	HMARC 551	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्योत्तर काळ)	04	--	04	04	----	04
	HMARC 552	मराठी व्याकरण	04	---	04	04	----	04
	HMARC 553	साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : स्त्रीवादी आणि आदिवासी	04	--	04	04	---	04
Major - Electives	HMARE 551	वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास : वैचारिक किंवा	04	--	04	04	---	04
	HMARE 552	बालकुमार साहित्य किंवा						
	HMARE 553	भारतीय कला : चित्र, शिल्प व संगीत						
Field Project	HMARF 551	क्षेत्रीय प्रकल्प	04	----	04	04	-----	04
Total Credits			20	--	20	20	---	20

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities. Major in MARATHI

Post Graduate First Year Programme, Semester I (Level 6)
Examination Scheme

[20% Continuous Assessment (CA) and 80% End Semester Examination (ESE)]

(For illustration we have considered a paper of 02 credits, 50 marks, need to be modified depending on credits of individual paper)

Subject (1)	Course Code (2)	Course Name (3)	Theory					Total Col. (6+7) / (09)
			Continuous Assessment (CA)			ESE		
			Test I (4)	Test II (5)	Assignment (6)	Avg of T1+T2+Assi. /3 (7)	Total (8)	
Major	HMARC 501	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्यपूर्व काळ)	20	20	20	20	80	100
	HMARC 502	वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञान	20	20	20	20	80	100
	HMARC 503	साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित व ग्रामीण	20	20	20	20	80	100
Major -Electives	HMARE 501	मराठवाड्याचे मराठी साहित्य किंवा	20	20	20	20	80	100
	HMARE 502	लोकसाहित्य किंवा						
	HMARE 503	रसास्वाद : नाटक, चित्रपट						
Research Methodology	HMARR 501	भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती	20	20	20	20	80	100

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate First Year Programme, Semester II (Level 6)

Examination Scheme

[20% Continuous Assessment (CA) and 80% End Semester Examination (ESE)]

(For illustration we have considered a paper of 02 credits, 50 marks, need to be modified depending on credits of individual paper)

Subject (1)	Course Code (2)	Course Name (3)	Theory					Total Col. (6+7) / (09)
			Continuous Assessment (CA)			ESE		
			Test I (4)	Test II (5)	Assignment (6)	Avg of T1+T2+Assi. /3 (7)	Total (8)	
Major	HMARC 551	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्योत्तर काळ)	20	20	20	20	80	100
	HMARC 552	साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : स्त्रीवादी आणि आदिवासी	20	20	20	20	80	100
	HMARC 553	मराठी व्याकरण	20	20	20	20	80	100
Major -Electives	HMARE 551	वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास : वैचारिक किंवा	20	20	20	20	80	100
	HMARE 552	बालकुमार साहित्य किंवा						
	HMARE 553	भारतीय कला : चित्र, शिल्प व संगीत						
Field Project	HMARF 551	क्षेत्रीय प्रकल्प	20	20	20	20	80	100

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - I

Paper Code : HMARC 501 आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्यपूर्व काळ) (Major/ Minor)

Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठी भाषा व साहित्याच्या विविध वाङ्मयप्रकाराची ओळख आहे.
२. मराठी भाषा व साहित्याचा समाज व संस्कृतीशी अनुबंध आहे, याचे आकलन विद्यार्थ्यांना आहे.
३. विद्यार्थ्यांनि पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

उद्दिष्टे

- १) स्वातंत्र्यपूर्व कालखंडातील मराठी वाङ्मयाच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती आणि परंपरा यांचा परिचय करून देणे.
- २) मराठी भाषा साहित्य व संस्कृतीचा स्थूल परिचय करून देणे.
- ३) विविध वाङ्मयप्रकारात लेखन केलेल्या लेखकांच्या वाङ्मयीन कार्याचा परिचय करून देणे.
- ४) वेगवेगळ्या वाङ्मयप्रकाराच्या वाटचालीचा स्थूल परिचय करून देणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १) विद्यार्थ्यांना स्वातंत्र्यपूर्व कालखंडातील मराठी वाङ्मयाच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व परंपरेचा परिचय होईल.
- २) मराठी भाषा, साहित्य, संस्कृतीचा स्थूल परिचय विद्यार्थ्यांना होईल.
- ३) विविध वाङ्मयप्रकारात लेखन केलेल्या लेखकांचे वाङ्मयीन कार्य विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ४) समाज आणि साहित्य यांच्या अनुबंधाने समाजजीवनाकडे पाहण्याची प्रगल्भ दृष्टी विद्यार्थ्यांकडे येईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Faculty of Humanities Major in MARATHI

Curriculum Details: (for 4 Credits)

HMARC-५०१ आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्यपूर्व काळ)

ModuleNo.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		१८१८ ते १८५० या कालखंडातील साहित्य	12
	1.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	1.2	नाटक, निबंध	
	1.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
2.0		१८५० ते १८७० या कालखंडातील साहित्य	12
	2.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	2.2	नाटक, निबंध	
	2.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
3.0		१८७० ते १९०० या कालखंडातील साहित्य	12
	3.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	3.2	नाटक, निबंध	
	3.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
4.0		१९०० ते १९२० या कालखंडातील साहित्य	12
	4.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	4.2	नाटक, निबंध	
	4.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
5.0		१९२० ते १९४७ या कालखंडातील साहित्य	12
	5.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	5.2	नाटक, निबंध	
	5.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARC 501 आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्यपूर्व काळ)

१. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग १,२, -अ.ना. देशपांडे, व्हिनस प्रकाशन पुणे
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ६ : भाग १ संपा. गो. म. कुलकर्णी आणि व.दि. कुलकर्णी, मसाप, पुणे
३. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ५ भाग १,२ - संपा. रा.श्री.जोग,म.रा.सा.सं.मंडळ
४. मराठी कादंबरी - पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन,मुंबई
५. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ७,महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
६. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास,प्र.न.जोशी (१८०० ते १९६०) स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - I

- **Paper Code : HMARC 502 वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञान (Major/ Minor)**

Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठी भाषा व साहित्याच्या विविध वाङ्मयप्रकाराची ओळख आहे.
२. मराठी भाषा व साहित्याचा समाज व संस्कृतीशी अनुबंध आहे, याचे आकलन विद्यार्थ्यांना आहे.
३. विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

उद्दिष्टे

- १)भाषाविज्ञानाची संकल्पना समजून घेणे.
- २)वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञानाचा परिचय करून देणे.
- ३)वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञानाचे महत्त्व लक्षात आणून देणे.
- ४)भाषेच्या अंतःसूत्राचा अभ्यास करणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १)भाषा विज्ञानाची संकल्पना लक्षात येईल.
- २) विद्यार्थ्यांना वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञानाचा परिचय होईल.
- ३)विद्यार्थ्यांना भाषेच्या अंतःसूत्राची ओळख होईल.
- ४)निर्दोष भाषिक उच्चाराचे आकलन विद्यार्थ्यांना होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - I

HMARC- ५०२ वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञान

Module No.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		वर्णनात्मक भाषाविज्ञान	12
	1.1	वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप	
	1.2	वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाची व्याप्ती	
	1.3	स्वनविचार	
2.0		रूपविचार व वाक्यविचार	12
	2.1	रूपविचार : रूप, रूपिम, रूपिकानंतर	
	2.2	वाक्यविचार : शब्दबंध, उपवाक्य, वाक्य	
3.0		अर्थविचार	12
	3.1	अर्थाचे स्वरूप	
	3.2	अर्थाचे प्रकार	
	3.3	अर्थक्षेत्र संकल्पना	
4.0		समाजभाषाविज्ञान	12
	4.1	समाजभाषाविज्ञान : संकल्पना	
	4.2	समाजभाषाविज्ञानाचे स्वरूप	
	4.3	समाजभाषाविज्ञानाची व्याप्ती	
	4.4	भाषेचा समाजसापेक्ष अभ्यास	
	4.5	भाषा, समाज आणि संस्कृती : परस्परसंबंध	
5.0		समाजभाषाविज्ञान : परिक्षेत्रे	12
	5.1	(भाषिक भांडार, द्वै/बहुभाषिकता, भाषिक प्रभाव क्षेत्र, लघुक्षेत्र, भाषा बदल, भाषा निषिद्धता, भाषासंकर, भाषाशुद्धी)	
	5.2	व्यवसायनिष्ठ भाषा	
	5.3	स्त्रियांची व पुरुषांची भाषा	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARC 502 वर्णनात्मक व समाजभाषाविज्ञान

१. भाषा विज्ञान वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक, संपादक- डॉ . मालशे, डॉ . इनामदार, डॉ सोमण,पद्मगंधा प्रकाशन , पुणे, 1982
२. अभिनव भाषाविज्ञान - डॉ . गं . ना .जोगळेकर,सुविचार प्रकाशन ,पुणे
- ३ . वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - डॉ .लीला गोविलकर,आरती प्रकाशन , डॉंबिवली
- ४ .सुलभ भाषा विज्ञान - डॉ . द . दि . पुंडे,स्नेहवर्धन प्रकाशन , पुणे
- ५ .भाषा विज्ञान परिचय - डॉ . मालशे, डॉ . पुंडे , डॉ . सोमण ,पद्मगंधा प्रकाशन , पुणे
- ६ . भाषा : इतिहास आणि भूगोल - ना . गो . कालेलकर,मौज प्रकाशन, मुंबई
- ७ . मराठी भाषेचा आर्थिक संसार -अशोक केळकर ,मराठवाडा साहित्य परिषद, औरंगाबाद
- ८ .सामाजिक भाषाविज्ञान - डॉ .रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, 2012
- ९ . समाज भाषा विज्ञान प्रमुख संकल्पना-रमेश वरखेडे ,शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, 2001
- १० . मराठी भाषेचे मूळ -विश्वनाथ खैरे, संमत प्रकाशन , पुणे
११. भाषा आणि संस्कृती - ना.गो. कालेलकर, मौज प्रकाशनगृह, मुंबई, १९८२
१२. साहित्याची भाषा, भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
१३. सामाजिक भाषाविज्ञान : कक्षा आणि अभ्यास - जयश्री पाटणकर, संदर्भ प्रकाशन, नाशिक
१४. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन - मिलिंद मालशे, लोकवाङ्मयगृह मुंबई, १९८५
१५. भाषाविवेक - मंगेश विठ्ठल राजाध्यक्ष, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे
१६. मराठी भाषेचा इतिहास - गं.ना. जोगळेकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे
१७. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन - मिलिंद मालशे
१८. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - महेंद्र कदम, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - I

Paper Code : HMARC 503 साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित व ग्रामीण

(Major/ Minor)

Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठी भाषा व साहित्याच्या विविध वाङ्मयप्रकाराची ओळख आहे.
२. मराठी भाषा व साहित्याचा समाज व संस्कृतीशी अनुबंध आहे, याचे आकलन विद्यार्थ्यांना आहे.
३. विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

उद्दिष्टे

- १) मराठी साहित्याशी संबंधित असलेल्या राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक घटकांचा परिचय करून देणे.
- २) मराठी साहित्यात निर्माण झालेल्या विविध वाङ्मयप्रवाहांचा परिचय करून देणे.
- ३) साठोत्तरी वाङ्मयीन प्रवाहातील दलित, ग्रामीण या वाङ्मयप्रवाहांच्या वाटचालीचा परिचय करून देणे.
- ४) साठोत्तरी मराठी साहित्यातील लेखकांच्या साहित्यकृतींची ओळख करून देणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १) मराठी साहित्याशी संबंधित घटनांचा परिचय विद्यार्थ्यांना होईल.
- २) मराठी साहित्यात निर्माण झालेल्या विविध वाङ्मयप्रवाहांचा परिचय होईल.
- ३) दलित, ग्रामीण या वाङ्मयप्रवाहांची वाटचाल विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ४) दलित, ग्रामीण या वाङ्मयप्रवाहांच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूपाचे आकलन विद्यार्थ्यांना होईल.
- ५) विद्यार्थ्यांमध्ये समाजवास्तवाच्या आकलनाची प्रगल्भ जाणीव निर्माण होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - I

HMARC- ५०३ साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित व ग्रामीण

Module No.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		साहित्यप्रवाह	12
	1.1	साहित्यप्रवाह - संकल्पना	
	1.2	साहित्यप्रवाह - स्वरूप	
	1.3	साहित्यप्रवाह - प्रकार	
2.0		दलित साहित्य	12
	2.1	दलित साहित्य :संकल्पना व स्वरूप	
	2.2	दलित साहित्य : प्रेरणा	
	2.3	दलित साहित्यातील विविध वाङ्मयप्रकार	
	2.4	दलित चळवळ व दलित साहित्य	
3.0		नेमलेली साहित्यकृती : सुरुंग - च्यंबक सपकाळे	12
	3.1	सुरुंग : आशय	
	3.2	कवितासंग्रहाचे वेगळेपण	
	3.3	कवितेतील विद्रोह	
	3.4	कवितासंग्रहातून प्रकट झालेले आंबेडकरी तत्वज्ञान	
	3.5	कवितेची शैली	
4.0		ग्रामीण साहित्य	12
	4.1	ग्रामीण साहित्य :संकल्पना व स्वरूप	
	4.2	ग्रामीण साहित्याची प्रेरणा	
	4.3	ग्रामीण साहित्यातील विविध वाङ्मयप्रकार	
	4.4	ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि वाटचाल	
5.0		नेमलेली साहित्यकृती : वाळसरा - आसाराम लोमटे	12
	5.1	वाळसरा : आशय	
	5.2	कथन तथा भाषाशैलीतील वेगळेपण	
	5.3	वाळसरा - मूल्येविचार	
	5.4	ग्रामीण कथेतील स्थान	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARC 503 साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित आणि ग्रामीण

- 1.दलित साहित्य वेदना व विद्रोह - डॉ. भालचंद्र फडके
2. दलित साहित्य उद्गम आणि विकास - डॉ. योगेंद्र मेश्राम
- 3.मराठी वाङ्मयातील नवीन प्रवाह - संपा. शरणकुमार लिंबाळे, मधुराज पब्लिकेशन पुणे
- 4.भारतीय दलित साहित्य - संपा. डॉ. शरणकुमार लिंबाळे, साहित्य अकादमी, मुंबई
5. दलित साहित्य : प्रेरणा व प्रवृत्ती - शंकरराव खरात
- 6.दलित साहित्य : एक आकलन - डॉ. बाळकृष्ण कवठेकर
- 7 दलित साहित्याचे क्रांतिविज्ञान - बाबुराव बागुल
8. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या - आनंद यादव
- 9.ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध - डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले
10. ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन - डॉ. द. ता. भोसले
- 11.ग्रामीण साहित्य आणि वास्तव - डॉ. आनंद यादव
- 12.ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि विकास - डॉ. वासुदेव मुलाटे
13. ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास - संपा. चंद्रकुमार नलगे
- 14.ग्रामीण साहित्य : प्रेरणा आणि प्रयोजन - डॉ. श्रीराम गुंदेकर

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - I
Paper Code : HMARE 501 मराठवाड्याचे मराठी साहित्य (स्वातंत्र्योत्तर काळ)
(Major/ Minor)
Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठवाड्याची प्रादेशिक ओळख आहे.
२. मराठवाड्यातील विविध मराठी वाङ्मयप्रकाराचे आकलन आहे.
३. विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

उद्दिष्टे

- 1) मराठवाडा प्रदेशाचे वैशिष्ट्ये समजून घेणे.
- 2) मराठवाड्यातील स्वातंत्र्योत्तर साहित्याचा परिचय करून देणे.
- 3) मराठी साहित्यात मराठवाड्यातील लेखकांचे योगदान अधोरेखित करणे.
- 4) मराठवाड्यातील स्वातंत्र्योत्तर वाङ्मयलेखनाचा परिचय करून देणे.
- 5) मराठवाड्यातील साहित्यलेखन आणि समकालीन सामाजिक स्थितिगतीचा संबंध स्पष्ट करणे.
- 6) मराठवाडी साहित्याच्या भाषेचे वेगळेपण लक्षात आणून देणे.

फलनिष्पत्ती

- 1) मराठवाडा प्रदेशाचे वैशिष्ट्ये समजून घेता येतील.
- 2) विद्यार्थ्यांना मराठवाड्यातील स्वातंत्र्योत्तर साहित्याचा परिचय होईल.
- 3) मराठी साहित्यात मराठवाड्यातील लेखकांचे योगदान विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- 4) मराठवाड्यातील स्वातंत्र्योत्तर वाङ्मयलेखनाचे स्वरूप व महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- 5) मराठवाड्यातील स्वातंत्र्योत्तर साहित्य आणि समाजजीवन यांचा अनुबंध विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- 6) विद्यार्थ्यांना मराठवाडी साहित्यातील भाषेचे वेगळेपण समजून येईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major Elective in MARATHI
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - I

HMARE-५०१ मराठवाड्याचे मराठी साहित्य (स्वातंत्र्योत्तर काळ) (किंवा)

ModuleNo.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		मराठवाडा प्रदेश	12
	1.1	प्रादेशिकता	
	1.2	ऐतिहासिक पार्श्वभूमी	
	1.3	सामाजिक व सांस्कृतिक जीवन	
	1.4	भाषिक वेगळेपण	
2.0		मराठवाड्यातील कविता	12
	2.1	कवितेचे स्वरूप विशेष	
	2.2	कवितेची वाटचाल	
	2.3	कविता: ऐतिहासिक, भौगोलिक, सामाजिक, सांस्कृतिक पर्यावरण	
	2.4	कवितेतील प्रतिमा, प्रतीके, शब्दकळा.	
	2.5	मराठी कविता वाङ्मयाचे वेगळेपण	
3.0		मराठवाड्यातील कथा व कादंबरी	12
	3.1	कथा व कादंबरीची प्रेरणा, स्वरूप	
	3.2	कथा व कादंबरीची वाटचाल	
	3.3	मराठवाड्यातील समाज जीवनाचे चित्रण	
	3.4	कथा व कादंबरीची शैली	
	3.5	कथा व कादंबरी वाङ्मयातील वेगळेपण	
4.0		मराठवाड्यातील नाटक व आत्मकथन	12
	4.1	नाटक- स्वरूप, वाटचाल वेगळेपण	
	4.2	आत्मकथन -स्वरूप, वाटचाल, शैली	
5.0		मराठवाड्यातील वैचारिक साहित्य व ललितगद्य	12
	5.1	वैचारिक साहित्य - स्वरूप, वाटचाल, मूल्येविचार	
	5.2	ललित गद्य : स्वरूप, वाटचाल, आशयविशेष	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARE 501 मराठवाड्याचे मराठी साहित्य (स्वातंत्र्योत्तर काळ)

1. मराठवाड्यातील साहित्य,संपा.प्रल्हाद लुलेकर/सतीश बडवे, कैलास पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद.
2. मराठवाडा – सृजन आणि साहित्य, संपा.प्रा.मिलिंद कांबळे,इसाप प्रकाशन,नांदेड.
3. आसिफजाही, खंड-१, संपा.सरफराज अहमद, कलीम अजीम व सय्यद शाह वाएज,शब्द पब्लिकेशन्स, मुंबई
4. समग्र बी.रघुनाथ-खंड पहिला, संपा.इंद्रजीत भालेराव/श्रीकांत उमरीकर, गणेश वाचनालय,परभणी.
5. नाट्यधर्मी मराठवाडा, त्र्यंबक महाजन, प्रतिमा प्रकाशन,पुणे.
6. संस्थान हैदराबादचे : स्वातंत्र्य आणि लोकस्थिती, द.ग.देशपांडे, साहित्यसेवा प्रकाशन, औरंगाबाद.
7. कर्मयोगी संन्यासी, नरेंद्र चपळगावकर, राजहंस प्रकाशन,पुणे
8. नाटक : लोक आणि लौकिक, डॉ.प्रकाश मेदककर, कल्पना प्रकाशन, नांदेड.
9. समग्र अनंत भालेराव-खंड १ व २, संपा.निशिकांत भालेराव, दर्पण प्रतिष्ठान,(अभंग प्रकाशन), नांदेड

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - I

Paper Code : HMARE 502 लोकसाहित्य

(Major/ Minor)

Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. लोकसाहित्याची प्राथमिक ओळख आहे.
२. लोकसाहित्याचे स्वरूप व विविध प्रकाराचे आकलन आहे.
३. विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

- १) लोकसाहित्याचे स्वरूप व महत्त्व लक्षात आणून देणे.
- २) विविध वाङ्.मयप्रकार आणि लोकसाहित्य यातील वेगळेपण विशद करणे.
- ३) लोकसाहित्य व सामाजिक शास्त्रे यांचा सहसंबंध समजून घेणे.
- ४) लोकसाहित्याचे विविध प्रकार व व्याप्ती विद्यार्थ्यांच्या लक्षात आणून देणे.
- ५) लोकसाहित्य आणि लोकजीवन, लोकसंस्कृती यांचा संबंध अधोरेखित करणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १) लोकसाहित्याचे महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- २) विविध वाङ्.मयप्रकार आणि लोकसाहित्याचे वेगळेपण विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ३) लोकसाहित्य व सामाजिक शास्त्रे यांचा सहसंबंध विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ४) लोकसाहित्याचे विविध प्रकार व व्याप्ती याचे आकलन विद्यार्थ्यांना होईल.
- ५) लोकसाहित्य आणि समाजसंस्कृतीचा अनुबंध विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major Elective in **MARATHI**
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - I
HMARE-५०२ लोकसाहित्य (किंवा)

Module No.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		लोकसाहित्य	12
	1.1	लोकसाहित्य - संकल्पना	
	1.2	लोकसाहित्य - स्वरूपविशेष	
	1.3	लोकसाहित्याचे महत्त्व	
2.0		लोकसाहित्याची व्याप्ती	12
	2.1	लोकसाहित्य आणि लोकसंस्कृती	
	2.2	लोकसाहित्याचा इतर शास्त्राशी संबंध	
3.0		लोककथा	12
	3.1	लोककथा : संकल्पना व स्वरूप	
	3.2	लोककथेचे विशेष	
	3.3	लोककथेचे प्रकार	
4.0		लोकगीत	12
	4.1	लोकगीत : संकल्पना व स्वरूप	
	4.2	लोकगीत: रचनाविशेष	
	4.3	लोकगीताचे प्रकार	
	4.4	लोककथागीत : संकल्पना, स्वरूप, विशेष	
5.0		लोकरंगभूमी	12
	5.1	लोकरंगभूमीचे स्वरूप	
	5.2	लोकरंगभूमीचे विशेष	
	5.3	लोकनाट्य	
	5.4	म्हणी, वाक्प्रचार, उखाणे, शिव्या इ.	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARE 502 लोकसाहित्य

१. लोकसाहित्याची रूपरेखा-दुर्गा भागवत, वरदा प्रकाशन, पुणे, 1977
२. लोकसाहित्याचे स्वरूप- डॉ. प्रभाकर मांडे, गोदावरी प्रकाशन औरंगाबाद, 1989
३. लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह -डॉ. प्रभाकर मांडे, गोदावरी प्रकाशन औरंगाबाद, 1975
४. लोकरंगभूमी - डॉ. प्रभाकर मांडे, गोदावरी प्रकाशन औरंगाबाद,
५. लोकसाहित्य शोध आणि समीक्षा - डॉ. रा. चिं. ढेरे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, 2009
६. लोकसाहित्य सिद्धांत आणि रचना प्रकारबंध - डॉ. गंगाधर मोरजे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
७. लोकसाहित्याची मीमांसा - डॉ. विश्वनाथ शिंदे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
८. महाराष्ट्रातील आदिवासी मराठी साहित्य -माहेश्वरी गावित, दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी, नागपूर
९. मराठी लोकनाट्य तमाशा :कला आणि साहित्य -नामदेव हटकर, अजब पब्लिकेशन्स कोल्हापूर

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - I

Paper Code : HMARE 503 रसास्वाद : नाटक, चित्रपट

(Major/ Minor)

Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. नाटक, चित्रपट या कलाप्रकाराची विद्यार्थ्यांना ओळख आहे.
२. नाटक, चित्रपट या कलाप्रकारांचे विद्यार्थ्यांना आकलन आहे.
३. विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

उद्दिष्टे

- 1) नाटक व चित्रपटाच्या रसास्वादाचा परिचय करून देणे.
- 2) नाटक व चित्रपटाच्या रसास्वादाचे महत्त्व विशद करणे.
- 3) नाटक व चित्रपट रसास्वादाच्या घटकाचे आकलन करून देणे.
- 4) नाटक आणि चित्रपटाचा भाषा, समाज, संस्कृतीशी असलेला अनुबंध स्पष्ट करणे.

फलनिष्पत्ती

- 1) विद्यार्थ्यांना नाटक व चित्रपटाच्या रसास्वादाचा परिचय होईल.
- 2) नाटक व चित्रपटाच्या रसास्वादाचे महत्त्व विद्यार्थ्यांना कळेल.
- 3) नाटक व चित्रपटाच्या रसास्वादाचे विविध घटक विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येतील.
- 4) नाटक व चित्रपटाकडे पाहण्याची डोळस दृष्टी विद्यार्थ्यांकडे येईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major Elective in MARATHI
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - I

HMARE-५०३ रसास्वाद : ' नाटक, चित्रपट

ModuleNo.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		रसास्वाद	12
	1.1	रसास्वाद : संकल्पना व स्वरूप	
	1.2	रसास्वादाचे प्रकार	
	1.3	रसास्वादात येणारे अडथळे	
	1.4	रसास्वादाची मूल्ये	
2.0		नाटक	12
	2.1	नाटक : संकल्पना व स्वरूप	
	2.2	नाटकाचे प्रकार	
3.0		नेमलेली कलाकृती- काय डॅजर वारा सुटलाय- जयंत पवार	12
	3.1	आशयसूत्र	
	3.2	नाट्यगुणांचे वेगळेपण	
	3.3	नाटकातील मूल्यविचार	
	3.4	नाट्यशैली	
4.0		चित्रपट	12
	4.1	चित्रपट : संकल्पना व स्वरूप	
	4.2	चित्रपटाचे प्रकार	
5.0		नेमलेला चित्रपट : सैराट	12
	5.1	चित्रपटाची तंत्रभाषा	
	5.2	चित्र चोंकटीची भाषा	
	5.3	ध्वनी संयोजन	
	5.4	संगीत संयोजन	
	5.5	रंग संयोजन	
	5.6	संकलन (दृश्य , ध्वनी)	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

Paper Code : HMARE 503 रसास्वाद : नाटक, चित्रपट

१. भारतीय रंगभूमी, आद्य रंगाचार्य, नॅशनल बुक ट्रस्ट, नवी दिल्ली.
२. अभिनयशास्त्र, स्टॅन्लोव्हस्की, व.ह.गोळे (अनु) कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, मुंबई.
३. नाटककाराची कला जी.बी.पिसले
४. खेळ नाटकाचा, राजीव नाईक, मौज प्रकाशन, ग्रह, मुंबई
५. संगीत शास्त्राचा अभ्यास थोर संगीतकारांची परंपरा, बी.आर.देवधर
६. शब्दप्रधान गायकी, यशवंत देव, पाप्युलर प्रकाशन, मुंबई
७. भारतीय रंगभूमीची परंपरा, डॉ.माधव सरदेसाई
८. भरतमुनींचे नाट्यशास्त्र, डॉ.सरोज देशपांडे
९. वैखरी, डॉ.अशोक केळकर
१०. मराठी चित्रपटाची पटकथा, अनिल सपकाळ प्रतिमा प्रकाशन, मुंबई
११. नाटक अाशय आणि आकलन, अनिल सपकाळ, प्रतिमा प्रकाशन, मुंबई
१२. नाटक : वाङ्मय प्रकार, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
१३. नाटक : एक चिंतन, वसंत कानेटकर, नीलकंठ प्रकाशन
१४. मराठी सामाजिक नाटक आणि स्त्री समस्या, डॉ.कल्पना परांजपे
१५. आधुनिक नाट्य विचार, अनंत देशमुख
१६. मराठी रंगभूमीचा इतिहास, श्री.ना.बनहट्टी
१७. सामाजिक नाटक : स्वरूप विचार, डॉ.प्रकाश मेदककर
१८. नाटक : लोक आणि लौकिक, डॉ.प्रकाश मेदककर
१९. मराठी नाटकातील संवाद : बदलते रंगरूप, डॉ.सुनिता सहस्त्रबुद्धे
२०. चित्रपटाचे सौंदर्यशास्त्र, सतीश बहादुर
२१. गाजलेले विदेशी चित्रपट, शांता शेळके
२२. बखर सिनेमाची, वसंत साठे
२३. सिनेमा का समाजशास्त्र, जबरीमल पारख
२४. रसास्वाद : वाङ्मय आणि कला, माधव अचवल, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई, १९७२
२५. कलेची मूलतत्त्वे, स.ग. मालशे, मिलिंद मालशे
२६. रंगयात्रा, वि.भा.देशपांडे
२७. वेध : संगीत नाटक आणि नाट्यसंगीत, संपा.डॉ.श्रीरंग संगोराम

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - I

- **Paper Code : HMARR 501 भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती**

Curriculum Details

Course pre-requisite:

४. भाषा व साहित्य संशोधनाचे ज्ञान आहे.
५. भाषा व साहित्य संशोधनाचे आकलन आहे.
६. विद्यार्थ्यांने पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

उद्दिष्टे

- १) संशोधनाचे महत्त्व लक्षात आणून देणे.
- २) भाषा व साहित्य संशोधन पद्धतीचा परिचय करून देणे.
- ३) विविध संशोधन विषयाचे आकलन करून देणे.
- ४) संशोधन आणि समाज यांचा अनुबंध स्पष्ट करणे.
- ५) भाषा व साहित्यासंबंधीची संशोधनदृष्टी विकसित करणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १) संशोधनाचे महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- २) विद्यार्थ्यांना भाषा व साहित्य संशोधनाच्या विविध पद्धतीचा परिचय होईल.
- ३) विद्यार्थ्यांना विविध संशोधन विषयाची माहिती मिळेल.
- ४) समाजविकासातील संशोधनाचे महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ५) विद्यार्थ्यांची संशोधनदृष्टी विकसित होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major Elective (Research Methodology) in MARATHI
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - I

HMARR -५०१ भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती

Module No.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		संशोधन	12
	1.1	संकल्पना, स्वरूप व व्याप्ती	
	1.2	संशोधनाची उद्दिष्टे	
	1.3	संशोधनाची गृहितके	
2.0		विषय निवड व प्रकरण रचना	12
	2.1	संशोधनाचे महत्त्व	
	2.2	संदर्भ शोध	
3.0		संशोधन पद्धती	12
	3.1	वर्णनात्मक / विश्लेषणात्मक	
	3.2	तौलनिक	
	3.3	ऐतिहासिक / कालक्रमिक	
	3.4	व्यष्टी संशोधन	
	3.5	क्षेत्रीय	
	3.6	प्रश्नोत्तर पद्धती	
	3.7	समाजशास्त्रीय	
	3.8	निष्कर्षाच्या पद्धती व तंत्रे	
4.0		संदर्भ साधनांचे व्यवस्थापन	12
	4.1	टिपणांची प्रक्रिया	
	4.2	साधनांची प्रतवारी	
5.0		संदर्भप्रक्रिया	12
	5.1	अवतरणे	
	5.2	तळटिपा	
	5.3	संदर्भक्रम	
	5.4	संदर्भसूची	
	5.5	आधारग्रंथसूची	
	5.6	इतर साधने	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARR – 501 भाषा व साहित्य संशोधन पद्धती

- १ . भाषा व साहित्य संशोधन (खंड १, २, ३) -वसंत जोशी , म .ना . अदवंत व गं . ना . जोगळेकर (संपा.) ,महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, 1981
२. शोध निबंधाची लेखन पद्धती - डॉ . सं . ग . मालशे,लोक वाङ्मय गृह, मुंबई,
- ३ .मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप आणि दिशा - श . रा . राणे , का.स . वाणी प्रकाशन , पुणे
- ४ . संशोधनाची क्षितिजे (वि. भि . कोलते गौरवग्रंथ) - संपा - डॉ . भा . ल . भोळे , अमेय प्रकाशन ,नागपूर, 1985
- ५ . प्राचीन मराठी हस्तलिखिते :संशोधन आणि संपादन - श्री . रं . कुलकर्णी, का . स . वाणी प्रकाशन , धुळे, 1999
- ६ . शोध विज्ञान कोश - दु . का . संत ,पुणे विद्यार्थी गृह प्रकाशन, पुणे
७. संशोधन : सिद्धांत आणि पद्धती, सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मयगृह प्रकाशन मुंबई, १९९७
८. ग्रंथालयीन संदर्भ सेवा, जोशी अनंत व इतर, कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे, १९८०
९. मराठी संशोधन विद्या, उषा देशमुख, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९४
१०. संशोधनाचे पद्धतीशास्त्र, रमेश वरखडे, ओम. ग्रा. इ. ए .ए. पुणे, २०१३

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - II
Paper Code : HMARC 551 आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्योत्तर काळ)
(Major/ Minor)
Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठी भाषा व साहित्याच्या विविध वाङ्मयप्रकाराची ओळख आहे.
२. मराठी भाषा व साहित्याचा समाज व संस्कृतीशी अनुबंध आहे, याचे आकलन विद्यार्थ्यांना आहे.
३. विद्यार्थ्यांनि पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

- १)स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील मराठी वाङ्मयप्रकारांच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व परंपरा यांचा परिचय करून देणे.
- २)स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील मराठी भाषा, साहित्य व संस्कृतीचा स्थूल परिचय करून देणे.
- ३)विविध वाङ्मयप्रकारात लेखन केलेल्या लेखकाच्या वाङ्मयीन कार्याचा आढावा घेणे.
- ४)वेगवेगळ्या वाङ्मयप्रकारातून प्रकट झालेल्या नव्या जीवनजाणिवांची ओळख करून देणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १)स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील मराठी वाङ्मयप्रकारांच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व परंपरा यांचा परिचय होईल.
- २)विद्यार्थ्यांना या कालखंडातील मराठी भाषा, साहित्य व संस्कृतीचा स्थूल परिचय होईल .
- ३)या कालखंडातील लेखकांचे वाङ्मयीन कार्य लक्षात येईल.
- ४)विद्यार्थ्यांना नव्या जीवनजाणिवांची ओळख होईल, त्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये समाजभान निर्माण होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Faculty of Humanities Major in MARATHI

Curriculum Details: (for 4 Credits)

Semester - II

HMARC- ५५१ आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (स्वातंत्र्योत्तर काळ)

ModuleNo.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		१९४७ ते १९६० या कालखंडातील साहित्य	12
	1.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	1.2	नाटक, निबंध, ललितगद्य	
	1.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
2.0		१९६० ते १९८० या कालखंडातील साहित्य	12
	2.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	2.2	नाटक, निबंध, ललितगद्य	
	2.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
3.0		१९८० ते २००० या कालखंडातील साहित्य	12
	3.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	3.2	नाटक, निबंध, ललितगद्य	
	3.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
4.0		२००० ते २०१० या कालखंडातील साहित्य	12
	4.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	4.2	नाटक, निबंध, ललितगद्य	
	4.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
5.0		२०१० ते २०२० या कालखंडातील साहित्य	12
	5.1	कविता, कथा, कादंबरी,	
	5.2	नाटक, निबंध, ललितगद्य	
	5.3	चरित्र/आत्मचरित्र, प्रवासवर्णन इ.	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARC 551 आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (सातंत्र्यपूर्व काळ)

१. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग १,२, -अ.ना. देशपांडे, विहिनस प्रकाशन पुणे
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ६ : भाग १ संपा. गो. म. कुलकर्णी आणि व.दि. कुलकर्णी, मसाप, पुणे
३. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ५ भाग १,२ - संपा. रा.श्री.जोग,म.रा.सा.सं.मंडळ
४. मराठी कादंबरी - पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन,मुंबई
५. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ७,महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
६. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास,प्र.न.जोशी (१८०० ते १९६०) स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - II

Paper Code : HMARC 552 मराठी व्याकरण

(Major/ Minor)

Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठी भाषा व व्याकरणाची ओळख आहे.
२. व्याकरणांच्या विविध प्रकारांचे विद्यार्थ्यांना आकलन आहे.
३. विद्यार्थ्यांने पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

- १) मराठी व्याकरणाचा परिचय करून देणे.
- २) मराठी भाषा आणि व्याकरण यांच्या परस्पर संबंधाची ओळख करून देणे.
- ३) व्याकरणाचे विविध घटक विद्यार्थ्यांच्या लक्षात आणून देणे.
- ४) मराठीतील वाक्यरचना आणि व्याकरण यांचा सहसंबंध स्पष्ट करणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १) विद्यार्थ्यांना मराठी व्याकरणाचा परिचय होईल.
- २) मराठी भाषा आणि व्याकरण यांचा परस्पर संबंध विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ३) व्याकरणाचे विविध घटक विद्यार्थ्यांना समजतील.
- ४) व्याकरणाच्या अभ्यासाने विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेचे लेखन निर्दोषपणे करण्यास मदत होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - II
HMARC- ५५२ मराठी व्याकरण

ModuleNo.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		मराठी व्याकरण	12
	1.1	मराठी व्याकरणाचा इतिहास	
	1.2	मराठी भाषेचे स्वरूप	
	1.3	मराठी भाषेची उपयुक्तता	
	1.4	मराठीची वर्णमाला (स्वर, व्यंजन)	
2.0		शब्दांच्या जाती	12
	2.1	शब्दांच्या जाती : विकारी, अविकारी	
	2.2	विभक्ती : प्रकार आणि प्रत्यय	
	2.3	प्रयोगविचार - प्रयोगाचे विविध प्रकार	
3.0		काळ, अर्थ व वाक्याचे प्रकार	12
	3.1	काळ : वर्तमान, भूतकाळ, भविष्यकाळ	
	3.2	अर्थ : स्वार्थ, अज्ञार्थ, विद्यर्थ, संकेतार्थ	
	3.3	वाक्याचे प्रकार : केवळ वाक्य, मिश्र वाक्य, संयुक्त वाक्य इ.	
4.0		भाषिक वैभवाचे घटक	12
	4.1	अलंकार	
	4.2	अलंकाराचे प्रकार	
	4.3	शब्दालंकार (अनुप्रास, यमक, श्लेष)	
	4.4	अर्थालंकार (उपमा, रूपक, उल्प्रेक्षा)	
5.0		समास	12
	5.1	समास : विविध प्रकार	
	5.2	म्हणी व वाक्प्रचार	
	5.3	संधी	
	5.4	विन्हामचिन्हे	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year>)<Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARC 552 मराठी व्याकरण

१. शास्त्रीय मराठी व्याकरण - मोरो केशव दामले ,केशव भिकाजी ढवळे बुक सेलर , मुंबई
२. सुगम मराठी व्याकरण - मो . रा . वाळिंबे ,नितीन प्रकाशन,ठाणे
३. मराठी शुद्धलेखन प्रदीप - अरुण फडके , नितीन प्रकाशन, ठाणे
४. मराठी लेखन मार्गदर्शिका - यास्मिन शेख ,राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई
५. मराठी व्याकरण -लीला गोविलकर , मेहता पब्लिकेशन , पुणे
६. अभिनव मराठी व्याकरण - श्रीधर शनवारे, विद्या विकास पब्लिशर्स, नागपूर
७. मराठी व्याकरण परिचय -राजशेखर हिरेमठ , मेहता पब्लिशिंग हाऊस , पुणे
८. मराठी भाषा : व्यवस्था आणि अध्यापन -डॉ.चं.द. इंदापूरकर,कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे
- ९.अर्वाचीन मराठी-- डॉ. रमेश धोंगडे
१०. मराठीच्या प्रमाण भाषेचे स्वरूप- डॉ. सुहासिनी लद्दु
११. शास्त्रीय मराठी व्याकरण- मो. के. दामले
- १२.मराठी व्याकरणाची मुलतत्वे- ह. ग. केळकर
- १३.मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार- अरविंद मंगरुळकर
१४. मराठी व्याकरण: काही समस्या-डॉ. प्र. ना. दिक्षित
- १५.मराठी व्याकरणाचे व्याकरण-कृ.पां.कुलकर्णी, म.गा.पाटील
१६. मराठीचे व्याकरण-डॉ. लिला गोविलकर
१७. मराठीचे व्याकरण : वाद आणि प्रवाद-कृ. श्री. अर्जुनवाडकर
- १८.मराठी व्याकरणाची कुळकथा-अ.का. प्रियोळकर
१९. मराठी व्याकरण विवेक-मा.ना.आचार्य

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - II
Paper Code : HMARC 553 साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : स्त्रीवादी आणि आदिवासी
(Major/ Minor)
Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठी भाषा व वाङ्मयप्रवाहांची ओळख आहे.
२. स्त्रीवादी आणि आदिवासी या साहित्याचे विद्यार्थ्यांना आकलन आहे.
३. विद्यार्थ्यांने पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

- १) मराठी साहित्याशी संबंधित असलेल्या राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक घटनांचा परिचय करून देणे .
- २) मराठी साहित्यात निर्माण झालेल्या वाङ्मयप्रवाहांचा परिचय करून देणे.
- ३) साठोत्तरी वाङ्मयीन प्रवाहातील स्त्रीवादी, आदिवासी या वाङ्मयप्रवाहांच्या वाटचालीचा परिचय करून देणे.
- ४) साठोत्तरी मराठी साहित्यातील लेखकांच्या साहित्यकृतींची ओळख करून देणे

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १) मराठी साहित्याशी संबंधित विविध क्षेत्रातील घटनांचा परिचय विद्यार्थ्यांना होईल.
- २) मराठी साहित्यात निर्माण झालेल्या विविध वाङ्मयप्रवाहांचा परिचय होईल.
- ३) स्त्रीवादी, आदिवासी वाङ्मयप्रवाहांची वाटचाल विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ४) विद्यार्थ्यांमध्ये समाजवास्तवाच्या आकलनाची प्रगल्भ जाणीव निर्माण होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - II

HMARC - ५५३ साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : स्त्रीवादी आणि आदिवासी

Module No.	Unit No.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		साहित्यप्रवाह	12
	1.1	स्त्रीवादी साहित्य	
	1.2	स्त्रीवादी साहित्य :संकल्पना व स्वरूप	
	1.3	स्त्रीवादी साहित्य : प्रेरणा व वाटचाल	
2.0		आदिवासी साहित्य	12
	2.1	आदिवासी साहित्य :संकल्पना व स्वरूप	
	2.2	आदिवासी साहित्यातील विविध वाङ्मयप्रकार	
	2.3	आदिवासी साहित्य : प्रेरणा व वाटचाल	
3.0		साहित्यप्रवाह : स्त्रीवादी व आदिवासी	12
	3.1	स्त्रीवादी व आदिवासी साहित्यातील विविध प्रकार	
	3.2	स्त्रीवादी व आदिवासी साहित्यातील आश्यानुभूतीचे वेगळेपण	
	3.3	स्त्रीवादी व आदिवासी साहित्याची शैली	
4.0		स्त्रीवादी साहित्य - नेमलेली साहित्यकृती : स्त्री-पुरुष तुलना - ताराबाई शिंदे	12
	4.1	आशय	
	4.2	वैचारिक मांडणी	
	4.3	विद्रोह	
	4.4	रचनेच्या दृष्टीने वेगळेपण	
	4.5	भाषाशैली	
	4.6	वैचारिक साहित्यातील स्थान	
5.0		आदिवासी साहित्य - नेमलेली साहित्यकृती : अधोर - नजुबाई गावीत	12
	5.1	आशय	
	5.2	आत्मकथनाचे वेगळेपण	
	5.3	भाषिकविचार	
	5.4	वाङ्मयीन मूल्ये	
	5.5	आदिवासी साहित्यातील स्थान	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARC 553 साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : स्त्रीवादी आणि आदिवासी

- १ .स्त्रीवादी समीक्षा :स्वरूप आणि उपयोजन, अश्विनी धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, १९९३
- २ .भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद - शोभा नाईक, लोक वाङ्मयगृह, मुंबई, २००७
- ३ .भारतीय भाषांतील स्त्रीवादी साहित्य -महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
- ४ . संदर्भासहित स्त्रीवाद - संपादक - वंदना भागवत ,शब्द पब्लिकेशन , मुंबई, २०१५
- ५ .स्त्री ,साहित्य आणि समीक्षा - वंदना भागवत, डायमंड पब्लिकेशन ,पुणे, २०१८
- ६ .स्त्री साहित्याचा मागोवा खंड - चार - संपा .डॉ . मंदा खांडगे, साहित्यप्रेमी भगिनी मंडळ , पुणे, २०१५
- ७ .स्त्रीवाद आणि समाजपरिवर्तन -डॉ . वंदना महाजन, अथर्व पब्लिकेशन ,जळगाव, २०००
- ८ .भारतीय स्त्रीजीवन , गीता साने , पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २०१०
- ९ . आदिवासी मराठी साहित्य . डॉ .प्रमोद मुनघाटे, प्रतिमा प्रकाशन , पुणे, २००८
- १० . आदिवासी प्रतिभावंतांचे मराठी साहित्य - डॉ .श्रीपाल सबनीस, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, २०००
- ११ .आदिवासी संस्कृती, भाषा आणि साहित्य, डॉ .पुष्पा गावित, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव
- १२ . आदिवासी साहित्य आणि अस्मितावेध -भुजंग मेश्राम, लोक वाङ्मयगृह, मुंबई, २०१४
- १३ . आदिवासी साहित्य दिशा आणि दर्शन - डॉ .विनायक तुमराम, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, २०१२

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - II

Paper Code : HMARE 551 वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास : वैचारिक

(Major/ Minor)

Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. मराठी वैचारिक वाङ्मयप्रकाराची ओळख आहे.
२. मराठी वैचारिक वाङ्मयाचे विद्यार्थ्यांना आकलन आहे.
३. विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

- १) मराठीतील वैचारिक वाङ्मयप्रकाराचा परिचय करून देणे.
- २) मराठीतील वैचारिक वाङ्मयाचे महत्त्व अधोरेखित करणे.
- ३) विविध वाङ्मयप्रकारातून आलेली वैचारिकता विद्यार्थ्यांच्या लक्षात आणून देणे.
- ४) वैचारिक साहित्याच्या वाटचालीचा आढावा घेणे.

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

- १) विद्यार्थ्यांना वैचारिक या वाङ्मयप्रकाराचा परिचय होईल.
- २) वैचारिक वाङ्मयप्रकाराचे महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ३) विविध साहित्यप्रकारातून आलेली वैचारिकता विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ४) वैचारिक वाङ्मयातील मूल्यांमुळे विद्यार्थ्यांमध्ये प्रगतिक व व्यापक दृष्टी निर्माण होण्यास मदत होईल

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major Elective in **MARATHI**
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - II

HMARE - ५५१ वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास : वैचारिक

Module No.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		वैचारिक साहित्य	12
	1.1	वैचारिक साहित्य संकल्पना	
	1.2	वैचारिक साहित्य : स्वरूप, वाटचाल	
2.0		वैचारिक साहित्य : प्रेरणा व प्रयोजन	12
	2.1	वैचारिक साहित्य आणि प्रबोधन	
	2.2	वैचारिक साहित्याचे महत्त्व	
	2.3	वैचारिक साहित्य व प्रबोधनमूल्ये	
3.0		वैचारिक साहित्याची परंपरा	12
	3.1	स्वातंत्र्यपूर्व काळातील वैचारिक साहित्य	
	3.2	स्वातंत्र्योत्तर काळातील वैचारिक साहित्य	
4.0		वैचारिक साहित्य व ललित साहित्य	12
	4.1	वैचारिक साहित्याचे वेगळेपण	
	4.2	वैचारिक साहित्य आणि ललित साहित्य : सहसंबंध	
5.0		नेमलेली कलाकृती - आस्तिक शिरोमणी चार्वाक - डॉ. आ. ह. साळुंखे	12
	5.1	आशय	
	5.2	वैचारिकता	
	5.3	भाषाशैली	
	5.4	वैचारिक साहित्यातील स्थान	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARE 551 वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास : वैचारिक

१. आपले विचारविश्व - के.र. शिरवाडकर
२. समाजसुधारक आणि अंधश्रद्धा - स. म. गर्गे
३. विवेकवाद, विज्ञान आणि श्रद्धा - मे. पु. रेगे
४. मराठी साहित्य : इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके
५. विचारवंत आणि समाज - संपादक अशोक चौसाळकर
६. विचारतरंग - नागोराव कुंभार
७. मूल्यसंकल्पना व साहित्यविचार - प्रकाश मेदककर
८. प्रबोधनपर वैचारिक वाङ्मय - सदानंद मोरे व शरणकुमार लिंगाळे
९. ज्योतीपर्व - नागनाथ कोत्तापल्ले
१०. प्रबोधनाचा पूर्वरंग - संपा. ल.रा. नसिराबादकर

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - II
Paper Code :HMARE 552 बालकुमार साहित्य
(Major/ Minor)
Curriculum Details

Course pre-requisite:

१. बालकुमार साहित्याची विद्यार्थ्यांना ओळख आहे.
२. बालकुमार साहित्याचे विद्यार्थ्यांना आकलन आहे.
३. विद्यार्थ्यांने पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

उद्दिष्टे

- १) बालकुमार साहित्याची संकल्पना समजून घेणे.
- २) बालकुमार साहित्याचे महत्त्व विशद करणे.
- ३) बालकुमार साहित्याचा विविध ज्ञानक्षेत्राशी असलेला अनुबंध समजून घेणे.

फलनिष्पत्ती

- १) विद्यार्थ्यांना बालकुमार साहित्याचा परिचय होईल.
- २) बालकुमार साहित्याचे महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ३) बालकुमार साहित्याचा विविध ज्ञानक्षेत्राशी असलेला संबंध विद्यार्थ्यांच्या लक्षात येईल.
- ४) बालकुमार साहित्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या जीवनजाणिवा व्यापक होण्यास मदत होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major Elective in **MARATHI**
Curriculum Details: (for 4 Credits)
Semester - II

HMARE- ५५२ बालकुमार साहित्य

Module No.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		बालकुमार साहित्य	12
	1.1	बालकुमार साहित्याची संकल्पना	
	1.2	बालकुमार साहित्याचे स्वरूप	
	1.3	बालकुमार साहित्याचे विशेष, वेगळेपण	
2.0		बालसाहित्याचे प्रकार	12
	2.1	किशोर साहित्य	
	2.2	कुमार साहित्य	
	2.3	वयोगट आणि साहित्य	
3.0		बालकुमार साहित्याची वाटचाल	12
	3.1	बालसाहित्याचा आरंभकाळ	
	3.2	स्वातंत्र्यपूर्व काळातील बालसाहित्य	
	3.3	स्वातंत्र्योत्तर काळातील बालसाहित्य	
	3.4	समकाळातील बालसाहित्य	
4.0		नेमलेली कलाकृती - एटू लोकांचा देश (कविता)- विंदा करंदीकर	12
	4.1	कवितेतील आशयसूत्रे	
	4.2	कवितेतून चित्रित मुलांचे भावविश्व	
	4.3	मानवेतर जगाचे मानवीकरण	
	4.4	बालकवितेचा वेगळा रुपबंध	
	4.5	वेगळे भाषिक प्रयोग	
5.0		नेमलेली कलाकृती - आनंदाची बाग (कथा) - एकनाथ आव्हाड	12
	5.1	कथेचे स्वरूप	
	5.2	कथेतील मुलांचे भावविश्व	
	5.3	कथेची शैली	
	5.4	बालकथासाहित्यातील स्थान	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARE 552 बालकुमार साहित्य

- १) मराठी बालसाहित्य प्रवाह आणि स्वरूप- लीलावती भागवत
- २) बाल साहित्याचे रूपरेखा - मालतीबाई दांडेकर
- ३) बालकुमार साहित्य आशय आणि लोकतत्त्व - महावीर जोधळे
- ४) बालशिक्षण, बालसाहित्य : विविध आयाम - मंदा खांडगे, लीला दीक्षित
- ५) मराठी बालसाहित्य विचार आणि दर्शन - लीला दीक्षित
- ६) मराठवाड्याचे बालसाहित्य - बबन शिंदे
- ७) बालसाहित्याचे अंतरंग - विश्वास वसेकर

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate -First Year Programme, Semester - II

Paper Code : HMARE 553 भारतीय कला : चित्र, शिल्प व संगीत

(Major/ Minor)

Curriculum Details

Course pre-requisite:

1. कलेविषयी किमान आवड असावी
2. भारतीय कलांचा स्थूल परिचय असावा
३. विद्यार्थ्यांनी पदवीस्तरावर मराठी विषयात किमान २४ श्रेयांक प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

Course objectives:

१. कला म्हणजे काय? कलेचे प्रकार समजून घेणे
२. प्राचीन व आधुनिक कलेचा इतिहास समजून घेणे
३. कलेवर असलेला धार्मिक प्रभाव समजून घेणे.
४. कलेच्या विविध रूपांचा अभ्यास करणे
५. कलेच्या इतिहासातील विविध स्थित्यंतरांचा मागोवा घेणे

Course outcomes:

फलनिष्पत्ती

१. भारतीय कलांचा परिचय होईल.
२. चित्र, संगीत आणि शिल्पकलेचा इतिहास समजून घेता येईल .
३. कलेची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये लक्षात येतील.
४. कलेचे मानवी जीवनातील स्थान लक्षात येईल.
५. विविध कलांचा अभ्यास केल्यामुळे विद्यार्थ्यांची कलाभिरुची प्रगल्भ होईल.

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded

Faculty of Humanities Major Elective in MARATHI Curriculum Details: (for 4 Credits)

Semester - II

HMARE- ५५३ भारतीय कला : चित्र, शिल्प व संगीत

Module No.	UnitNo.	Name of Topic	Hrs. Required to cover the contents 1 Hrs.=60 M.
1.0		भारतीय कला	12
	1.1	कला :संकल्पना, स्वरूप, विशेष	
	1.2	कलेचे विविध प्रकार	
	1.3	भारतीय प्राचीन व आधुनिक कलांचा परिचय.	
2.0		भारतीय कलेची वैशिष्ट्ये	12
	2.1	भारतीय संस्कृतीचे गुणविशेष.	
	2.2	इराणी किंवा ग्रीक शैलीचा भारतीय कलेवरील प्रभाव.	
3.0		चित्रकला	12
	3.1	भारतीय चित्राचे स्थूल वर्गीकरण	
	3.2	प्राचीन हिंदू आणि बौद्ध चित्रांचा इतिहास	
	3.3	जागतिक कीर्तीच्या चित्रकारांचा परिचय	
	3.4	चित्रकलेचे बदलते स्वरूप	
4.0		संगीत	12
	4.1	भारतीय संगीताचा इतिहास	
	4.2	प्राचीन काळ, मध्यकाळ आणि आधुनिक काळातील संगीत परंपरा	
	4.3	संगीत कलेचे विविध प्रकार (लोक संगीत, शास्त्रीय संगीत, अभिजात संगीत वाद्य संगीत इ.)	
	4.4	आधुनिक प्रसारमाध्यमे आणि संगीत कला (सिनेमा, लोककला, सोशल मीडिया इत्यादी)	
5.0		शिल्प	12
	5.1	भारतीय शिल्पकलेचा इतिहास : सिंधू संस्कृतीचा आढावा.	
	5.2	बौद्ध, हिंदू, जैन परंपरेतील शिल्पकला.	
	5.3	प्रसिद्ध शिल्पकारांचा आणि शिल्पांचा परिचय.	
	5.4	आधुनिक काळ आणि शिल्पकलेचे बदलते स्वरूप.	
		Total	60

Text books: (Use appropriate style for referencing)

i.e. <Name of Author>.(<Publication year><Book Title>(<Edition>).<Place of Publication>:<Publisher>

HMARE 553 भारतीय कला : चित्र, शिल्प व संगीत

1. भारताची मूर्तीकला, महादेवशास्त्री जोशी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन
2. भारतीय संस्कृतीकोश, महादेवशास्त्री जोशी, प्रोफिसिएंट पब्लिकेशन
3. नृत्त, नृत्य आणि नाट्य, प्रभाकर मांडे, गोदावरी प्रकाशन भारतीय
4. कलेचा इतिहास, जयप्रकाश जगताप, जगताप पब्लिशिंग हाऊस
4. भारतीय कलावैभव, अरविंद सोनटक्के, चिन्मय प्रकाशन
5. भारतीय कला आणि संस्कृती, भूषण देशमुख, सकाळ प्रकाशन
6. भारतीय कलारत्न, रमेश मुधोळकर, संस्कृती प्रकाशन
7. भारतीय मूर्तीशास्त्र, एन.पी. जोशी, प्रसाद प्रकाशन
8. शिल्पकला, गणेश भावसार, व्यास क्रिएशन
9. दृश्यकला, दीपक घारे/ सुहास बहुलकर, हिंदुस्थान प्रकाशन
10. स्वरभाषिते, रोहिणी गोविंदकर, अक्षय प्रकाशन
11. सुगम संगीत गायनातील यशासाठी काय कराल? हेमंत साने, उदवेली प्रकाशन

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded
Faculty of Humanities Major in MARATHI

Post Graduate Program (Major/ Minor) First Year

प्रश्नपत्रिकेचे प्रारूप सत्र : .....

ESE (सत्रांत - विद्यापीठ परीक्षा) - ८० गुण

अंतर्गत मूल्यांकन - २० गुण

एकूण : १०० गुण (४ श्रेयांक)

सूचना :

- १) पहिला प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- २) प्रश्न क्र. २ ते ६ पैकी कोणतेही ३ प्रश्न सोडवा.

प्र.१ यामध्ये एकूण अभ्यासक्रमावर ८ लघुत्तरी प्रश्न विचारले जातील. त्यापैकी कोणतेही ५ प्रश्न सोडवा.
(प्रत्येक प्रश्न ४ गुणांचा असेल) २० गुण

- अ) -----
ब) -----
क) -----
ड) -----
इ) -----
ई) -----
उ) -----
ऊ) -----

प्र.२ ते ६ हे दीर्घोत्तरी प्रश्न विचारले जातील. त्यापैकी कोणतेही ३ प्रश्न सोडवा.
(प्रत्येक प्रश्न २० गुणांचा असेल) ६० गुण

- प्र.२ -----
प्र.३ -----
प्र.४ -----
प्र.५ -----
प्र.६ -----

अंतर्गत मूल्यांकन - CA २० गुण

१) घटक चाचणी पहिली	- २० गुण
२) घटक चाचणी दुसरी	- २० गुण
३) प्रकल्प लेखन	- २० गुण

एकूण	- ६० गुण

- टीप : अंतर्गत मूल्यांकनाचे (CA) एकूण ६० गुण २० गुणात परिवर्तित करण्यात येतील.
- पहिल्या व दुसऱ्या सत्राच्या सर्व अभ्यासपत्रिकांसाठी प्रश्नपत्रिका व अंतर्गत मूल्यांकनाचे प्रारूप सारखेच राहिल.